

Сураи Муҷодала

58-ум сураи Қуръон буда, дар Мадинаи мунаввара нозил шуда,
аз 23 оят иборат аст.

«Муҷодала» кашмакаш ва баҳси суханро гӯянд. Ин сура бисёре аз масъалаҳои шаръиро дар бар мегирад. Яке аз масъалаҳои асосиеро, ки мавриди баҳс қарор медиҳад, ин масъалаи «Зиҳор» аст. Одати арабҳо ин буд, ки бо рӯй додани «Зиҳор» оила вайрон мешуд ва байни зану шавҳар ҷудои меафтод. Зиҳор чӣ гуна буд? Агар марди араб ба завҷааш мегуфт, ки фалон ҷойи ту ба фалон ҷойи модарам монанд аст, байни онҳо зиҳор меафтод. Албатта, агар он аъзои модарашро ба забон меоварад, ки дидани он барояш мамнӯъ бошад. Зиҳор ва дигар одати ба ин монанд барои занҳои араб як зулму хорӣ буд ва зиндагиро барои эшон боз ҳам гаронтар мегардонид. Танҳо бо омадани Исломи азиз ба чунин бедодгариҳо хотима дода шуд, мартаба ва мақоми занон назди мардон ва ҷомеаи баланд гардид.

Имом Аҳмад ибни Ҳанбал (р) аз ҳазрати Оиша (р) ривоят мекунад: «Вақте дар хона нишаста будам, зане назди Расули Худо (с) омад ва сухани пасту боло зиёд гуфт, вале чӣ гуфтанаширо ман чандон намешунидам. Аммо Офаридгор ҳамаро мешунавид. Ояти «Қад самиъаллоҳ...» он вақт нозил шуд». Дар он қисса чунин омадааст: Ҳавла бинти Саълаба зани соҳибҷамоле буд ва шавҳари ӯ Авс ибни Сомит ном дошт. Боре шавҳар меҳоҳад бо завҷаи худ наздикӣ созад, вале завҷааш саркашӣ мекунад. Табиист, ки аксари вақт байни зану шавҳар аз ҳамин сабаб низоъ меҳезад. Дар ҳамин ҳолат Авс ибни Сомит, ки марди хеле серқаҳр буд дар ғазаб гардида, дигар худро идора карда наметавонад, ҳарфе мегӯяд, ки боиси зиҳор мегардад. Яъне возеҳтар гӯем, ӯ ба завҷааш мегӯяд: «Ту барои ман ҳаром, ё ронҳои пойи ту монанд ронҳои пойи модарам». Чунин ҳарфро дар замони ҷоҳилият ба забон овардан ба монанди талоқи имрӯза ҳисоб меёфт ва байни зану шавҳар абадӣ ҷудой меафтод. Авс ба ҳамсари худ гуфт: «Ба гумонам ту ба ман ҳаром гаштӣ».

Ҳавла дар ҷавоб гуфт: «Ба Худо қасам, ки ин талоқ нест!» Баъди чунин мочаро Ҳавла ҳиҷоби зани ҳамсояро қарз гирифта барои ба ин масъала равшанӣ андохтан назди Расули Худо (с) омад, гуфт: «Ай Расули Худо (с), шавҳари маро ном Авс аст. Вақте

ман ҷавону соҳибҷамол ва дорову сарватманд будам, ба никоҳи худ даровард. Имрӯз, ки дороиям тамом гашта, ҷавониям аз даст рафтаву ҳусну ҷамолам боқӣ намондааст ва солам рафтаву ақлу хушам коста гардидааст, дар як дам маро зиҳор кард. Вале ногуфта намонад, ки шавҳарам бо ман дар ҳоли ғазаб чунин рафтор кард, чун қаҳраш паст гардидаву ба худ омадааст, худро маломат мекунад ва аз кори шуда пушаймон аст. Оё ягон роҳу чорае ҳаст, ки мо боз бо ҳам бием ва зану шавҳар шавем?”

Расулulloҳ (с) гуфт: **“Дар ҳақиқат, ту барои Авс ҳаром гаштаӣ!”**

Ҳавла инро шунида гуфт: “Қасам ба зоте, ки барои ту Куръонро нозил кардааст, ҳанӯз дар боби талоқ чизе нагуфта! Охир Авс падари фарзандон ва дӯстдоштаи ман аст!...”

Боз Расули Худо (с) гуфт: **“Ту барои шавҳарат ҳаром гаштаӣ!”**

Ҳавла гуфт: “Ман аз танҳии худ танҳо назди Худованд шикоят мекунам.” Расулulloҳ (с) бар ӯ ҳамин ибораро такрор мекард ва дар охир гуфт: **“Ҳанӯз барои ту амре аз ҷониби Парвардигор барои ман наомадааст.”** Ҳавла бошад аз он ҷо дур намерафт ва бо Расули Худо (с) дар муҷодала буд ва ба умеде, ки шояд роҳи ҳалли ин масъала пайдо шавад. Ҳазрати Муҳаммад (с) ба ӯ мегуфт, ки **ту бар шавҳарат ҳаром гаштаӣ.** Ҳавла бошад мегуфт, ки ман гаронии аҳволи худро назди Худованд шикоят мекунам ва гаштаю баргашта инро исрор мекард.

Пас, рӯ сӯи осмон карда гуфт: “Эй бор Худо, ман фарзандони наврас дорам, агар бо ман бимонанд, гуруснаву ташна мемонанд ва агар бо падарашон бимонанд, зоеъ мегарданд, Ту қодиру тавоноӣ, оятро ба пайғамбарат нозил кун, то ин мушкилии маро осон гардонад”, Ӯ сӯи Худо зориву тавалло мекард, ки Расули Худо (с) сукут намуданд.

Ин лаҳза чехраи мубораки он ҳазрат (с) ба лаҳзаи қабули ваҳйи Илоҳӣ монанд гардид. Пас аз гузаштани андаке вақт Расули Худо (с) сари мубораки худро бардошт ва гуфт: **“Аллоҳтаъоло барои ту ва шавҳари ту ояти худро нозил гардонид”**, баъд ояи **“Қад самӣаллоҳу...-ро то - аъзобун алим”** (ояҳои 1–4) аз сураи “Муҷодала” бихонд.

Аз ин қисса чунин бармеояд, ки аҳволи занон дар замони ҷоҳилият хеле вазнин будааст. Бо омадани Исломи азиз, ки дини

саросар адолат аст дар андак замон миёни инсонҳо адолат қорӣ шуд. Албатта он инсонҳое, ки тақдирашон ба ҳидоят мувофиқ буд.

Дар ривояте омада, ки ҳазрати Умар ибни Хаттоб дар айёме, ки халифа буд, бо гурӯҳе аз роҳ мегузашт, бо зане рӯ ба рӯ омад ва он зан ҳазратро дурудароз ба гап андармон кард ва гуфт: “Эй Умар, ба наздикӣ ту Умарча будӣ, баъд аз он Умар шудӣ ва акнун Амиралмуъмининӣ. Ту, эй Умар, аз Худо битарс! Касе, ки ба мурдан бовар дорад, барои бекор гузаронидани умраш аз Худо метарсад ва касе ба рӯзи ҳисобу китоб бовар дорад, аз азоби он рӯз низ метарсад”.

Чунин суханони насиҳатомез бисёр гуфт. Ҳазрати Умар (р) сукутро ихтиёр карда, гуфтаҳои он занро гӯш мекард. Вақти зиёд бадин минвол гузашт, пас ҳамроҳони ҳазрат ба ӯ гуфтанд: “Ай Амиралмуъминин ин қадар ба суҳбати ин кампир андармон шудӣ?” Амиралмуъминин (р) гуфт: “Қасам ба Худо, ки агар ин кампир маро то саҳар монеъи рафтан шавад, тоқат хоҳам кард ба ҷуз вақти намози фарз. Шумо оё медонед, ки ин кампир кист? Ин зан Ҳавла бинти Саълаба аст, ки сухани ӯро Худованд аз болои 7-осмон шунидааст! Чун Худованди оламиён сухани ин заифро шунид, пас, чаро ман ӯро нашунавам?”.

Хонандаи мухлису муҳтарам ин буд маълумоти мухтасар доир ба сабаби нозил шудани сураи “Муҷодала”, ки дар ин ҷо қисса ва ривоятеро манзури шумо гардонидем. Акнун дар шарҳу эзоҳи ояҳои ин сура иншоаллоҳ, маълумоти бештаре насиби шумо хоҳад гашт.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллāҳи-р-Раҳмāни-р-Раҳīm.

Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону бениҳоят бораҳм аст.

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ

يَسْمَعُ تَحَاوَرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

Қад самиъаллоҳу қавла-л-лати тучāдилука фи завҷихā ва таштакӣ илаллоҳи валлоҳу ясмаъу таҳāвуракумā. Инналлоҳа самиъуи басӣр. 1.

1. Батаҳқиқ, Аллоҳ сухани он занеро, ки бо ту дар боби шавҳари худ гуфтугӯ дошт ва ба ҳузури Худо шикоят (фарёд) мекард, шунид ва Аллоҳ гуфтугӯи шуморо (ҳам) мешунид. Албатта, Аллоҳ шунавову биност.

Агар калимаи "қад" дар феъли музореъ (оянда) бошад, ба маънои "гоҳ" меояд ва агар дар феъли мозӣ (гузашта) биёяд, ба маънои "батаҳқиқ" меояд. Дар ояи боло ба маънои дувум омадааст. Ояи карима муроҷиат ба Расули Худо (с) аст, ки эй Муҳаммад (с), Худованд он занеро, ки бо ту гуфтугӯ дорад, батаҳқиқ (шунид), ки ӯ ба чӣ ҳол афтодааст, ба ту чӣ меғӯяд ва зорию таваллояш ба сӯи Аллоҳтаъоло ба хоҳири чист? Аллоҳтаъоло мебинад ва мешунавад, ки он зан ба ғаму андӯҳ гирифтааст ва роҳи ҳалосӣ аз ин мушкилӣ меҷӯяд. Аллоҳтаъоло муноҷоту тазарруъ ва дигар аъмоли инсонҳоро мебинад ва мешунавад. Хоҳ ошкоро бошад ва хоҳ пинҳонӣ. Зеро ӯ бино ва шунавоист.

Барои донишмандони мақсади ояи аввал ба муқаддима бояд рӯ овард. Дар он ҷо оид ба баҳси байни ҳазрати Расулulloҳ (с) ва он зан, ки ба масъалаи "зиҳор" мансуб аст, ишора рафтааст. Фикр мекунем ҳоҷат ба такрор нест. Дар ояи минбаъда Аллоҳтаъоло "зиҳор"-ро мазаммат мекунад ва ҳукми онро баёнӣ ҷазои зиҳоркунандаро муайян месозад.

الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِّنْ نِّسَائِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِنَّ أُمَّهَاتَهُمْ

إِلَّا آلَتِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ

اللَّهُ لَعَفُوءٌ غَفُورٌ

Ал-лазӣна юзôҳирӯна минкум-м мин-н-нисâихим-м мâ ҳунна уммаҳâтиҳим. Ин уммаҳâтуҳум илла-л-лâи валаднаҳум. Ва иннаҳум ла яқулӯна мункара-м мина-л қавли ва зӯро. Ва инналлоҳа ла Ёафуввун Ёафӯр. 2.

2. Касоне ки аз шумо занони худро зиҳор мекунад, он занҳо модарони онҳо нестанд. Модарони онҳо заноне ҳастанд, ки онҳоро таваллуд кардаанд ва албатта, зиҳоркунандагон сухани номаъқул ва дурӯғ меғӯянд. Ва албатта, Аллоҳ афвкунандаву мағфираткунанда аст.

Маънои «зиҳор» асосан, монанд сохтани ягон аъзои завҷа, чуноне ки дар муқаддима ишора рафт, ба аъзои модари шавҳар аст. Он нафарҳое, ки ба занҳои худ меғунд, ки пушти шумо ба пушти модарамон мемонад ва бо ин сухан таҳрими (ҳаром гардонидани) занонро ба худ ба мисли таҳрими модарашон медонанд, албатта, бо гуфтани ин сухану нияти таҳрим, он занон модарашон намегарданд, балки занҳояшон боқӣ мемонанд, лекин мақсади мард аз ба забон овардани «зиҳор» муъоширати занро ба худ ҳаром гардонидан аст, чунон ки муъошират бо модар ҳаром гардониди шудааст. Дар ҳақиқат модари онҳо он занҳое ҳастанд, ки онҳоро таваллуд кардаву ба дунё овардаанд. Зиҳоркунандагон суханеро меғунд, ки он дурӯғу бӯхтон аст ва онро шарият инкор кардаву мамнӯъ донистааст. Чун Худованд бисёр афвкунандаву мағфираткунанда аст, касе ки тавба кунаду боз гардад ба сӯи Худо, Худованд ўро меомурзад.

«Мункар» чизест ҳақиқаташ шинохтанашаванда ва «зуро» дурӯғро гунд.

Дар ин оят "зиҳор" фақат дар нисбати модар омадааст, аммо назди уламои кибор дар сурати монанд кардани ягон аъзои зан ба ягон аъзои сатри аврати занҳои маҳрами мард ба мисли хоҳар, хола, амма, қиян низ "зиҳор" воқеъ мешавад. Аз ин чунин бармеояд, ки дар ҳаром будан, занро бо ин афрод набояд ташбеҳ кард. Агар чунон монандсозӣ бо нияти пок бе ғаразу ба хоҳири ҳурмат бошад, боке набошад ҳам, лекин хуб нест. Зеро дар даврони Ҳазрат (с) як саҳоба ба зани худ "эй хоҳарам" гуфта нидо намуд, чун Расулulloҳ (с) инро шунид, ба тариқи инкор аз саҳоба пурсид: **"Оё ў хоҳари туст"** Вале "ҳаром шуд" нагуфтанд. Дар муносибати зану шавҳарӣ аз ин хотир ҳушёр бояд буд. Бубинед, ки Ҳавла бинти Саълаба (р) нозукии масъалаи "Зиҳор"-ро ба ҳубӣ дарк карда, паҳлуҳои гуногуни оилаву шавҳардориро ба инобат гирифта, аз рӯи ақли солим амал намуд. Барои расидан ба муроди худ назди Расули Худо (с) пойдориву устуворӣ нишон дода, пеши Худованди мутаъол зориву таваллои зиёд намуд ва бидъат будани "зиҳор"-ро собит сохту сабаби нозил гардидани ин сураи карима гардид. Бо ин роҳ халқ аз гирдоби ҷаҳолат берун оварда шуд.

Дар ояи мазкур барои шумораи чамъ ишора рафтааст, аммо барои ҳар як фарди алоҳида низ чунин аст.

وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّنْ

قَبْلِ أَنْ يَتَمَآسَّا ۚ ذَٰلِكُمْ تُوَعُّظُونَ بِهِ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٦٠﴾

**Ва-л-лазӯна юзоҳируна мин-н-нисаихим сӯмма яъудуна
ли ма қолу фатаҳриру рақабати-м миң қабли ай
ятамассә. Заликум туъазуна биҳ. Валлоҳу би ма
таъмалуна хабиr.3.**

3. Ва касоне, ки (бо) занони худ зиҳор мекунанд, сипас, бар хилофи он чӣ гуфтанд, бозмегарданд, пеш аз он ки зану марди (зиҳордида) ба ҳамдигар даст расонанд, озод кардани як барда воҷиб аст. Ин аст ҳукми каффорате ки шуморо ба он чиз панд дода мешавад. Худованд бо он чӣ мекунад, хабардор аст.

Касоне ки "зиҳор" мекунанд, яъне бадани занҳои худро ба бадани модари худ ташбеҳ медиҳанд, баъд аз кори кардаи худ пушаймон мегарданд ва меҳоҳанд, ки бо занҳои худ алоқа кунанд, пеш аз даст дарозӣ (алоқаи занашӯи) намудан бояд, ки аз барои каффорати гуноҳи худ як ғулом озод бисозанд. Боке нест озодшаванда мард бошад, хоҳ зан. Пеш аз каффорати гуноҳ муносибати занашӯй барои марду зани зиҳордида мумкин нест. Қабл аз каффорат агар дастдарозӣ намоянд, осӣ мешаванд. Ин ҳукми Худованд, панддиҳанда аст. То муъминон панд бигиранд ва дигар "зиҳор" накунанд ва бе каффорат ба ӯ боз нагарданд.

Худованд ба зоҳиру ботини корҳо бинандаву огоҳ аст. Ва барои аъмоли ғайри шаръӣ ҷазодиҳанда аст. Пас бояд ҳудуди шариъат риоя карда шавад.

فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَآسَّا ۚ فَمَنْ لَّمْ

يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ۚ ذَٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ وَتِلْكَ

حُدُودُ اللَّهِ ۚ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦١﴾

**Фа ма-л лам яҷид фа сийāму шахрайни мутатāбиъайни
миң қабли ай ятамассә. Фа ма-л лам ястатий фа
итъāму ситтинā мискинā. Залика ли туъминӯ биллаҳи**

**ва расулиҳ. Ва тилка ҳудудуллоҳ. Ва лил кәфирина
ъазāбун алӣм. 4.**

4. Пас, шахсе бардаеро наёбад, пас, рӯза доштани ду моҳ пай дар пай, пеш аз он ки ҳар ду бо якдигар даст расонанд (воҷиб аст). Пас, шахсе инро натавонад, бояд шаст мискинро таъом диҳад. Ин ҳукм барои он аст, ки ба Худо ва Расули Ӯ имон оред. Ва ин аҳком ҳудуди Худост. Ва аз барои кофирон азоби аламноқ муҳайё аст.

Аллоҳтаъоло барои бандаҳояш бисёр меҳрубон аст. Ҳатто барои гуноҳкардаҳо ҳам меҳри Худашро нишон медиҳад. Ва ба бандагонаш барои шустани гуноҳҳояшон роҳҳо ва василаҳои гуногунро раво дидаву нишон додааст. Агар мегуфт, ки касе зиҳор кардааст, ғуломеро озод кунад ва ба чунин гуфтан Ӯтаъоло ҳуқуқ ҳам дорад, шахси зиҳоркунанда хоҳад нахоҳад, ғулом дорад ё надорад, маҷбур мешуд ғуломеро озод созад. Вале Аллоҳтаъоло ба ҳоли шахси зиҳоркунанда нигариста, аз рӯи лутфу меҳрубонии хоси Худ гуфтааст, ки агар қудрати озод кардани ғуломро надорад, пас, бояд, ки он шахс ду моҳ пайи дар пайи рӯза бидорад.

Агар инро натавонад, пас, шаст мискинро ба ҳисоби миёна таъоми як рӯзаашро бидиҳад ё қиммати таъоми як рӯзаро бо пулу моли нақд пардохт созад. Дар сурати чунин рафтор кардан ва он чиро, ки Аллоҳтаъоло фармудааст ба ҷо овардан, шахси зиҳоркарда ҳуқуқ дорад бо завҷаи худ муошират кунаду гунаҳкор нашавад.

Аллоҳтаъоло чун ин ҳукмро барои бандаҳои худ баррасӣ намуда, худудашро муайян кард, ҳеҷ кас ҳуқуқ надорад аз ин ҳад берун равад. Пас бояд барои чунин ғамхорӣ ва меҳрубонияш ба Худову Расулаш (с) имон биёрад. Касе, ки ҳудуди муайяннамудаи Худоро қабул насозад ва аз он берун биёяд, пас барои ӯ ва барои шахсони кофир дар рӯзи қиёмат азоби аламноқ аст.

Дар ин оя Аллоҳтаъоло барои бандаҳои муъмину мусулмон инояти Худро зиҳор сохта, роҳи сабуки ҳалли масъаларо нишон дода ва дар ояи зер муносибати худро ба он касоне, ки ба Худо ва ба фиристодаи ӯ душманӣ доранд, муайян намудааст.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُبِتُوا كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ

أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٥٠﴾

**Инна-л-лазӣна юҳа́ддуналлоҳа ва расу́лаху кубиту́ камā
кубита-л-лазӣна ми́н қаблиҳим. Ва қад а́нзалнā айāти́м
баййинāти-в ва лил кāфиринā ʔазāбу-м муҳи́н. 5.**

5. Албатта, касоне ки бо Худо ва Расули Ӯ душманӣ ва мухолифат мекунанд, хор мешаванд, чуноне ки хор карда шуд касонero, ки пеш аз онҳо буданд. Ва батаҳқиқ, оёти возеҳро фуру овардем. Ва барои кофирон азоби хоркунанда омода аст.

Ин оят тасалли ба Расулulloҳ (с) буд. Бино бар ақидаи муфасссирон ояти мазкур барои мушрикони араб нозил гардида, ки онҳо ҳамаи қувваташонро барои ҷанги зидди Расулulloҳ (с) ва мусулмонон равона карда буданд. Зеро дар он айём ояҳои Қуръони маҷид барои тасдиқ ва ҳақ будани Расули Худо (с) аз Офтоб ҳам рӯшантару возеҳтар нозил мешуданд. Вале, мутаассифона, мушрикони араб ба оёти Қуръон нигоҳ накарда, ба Худо ва фиристодаи Ӯ (с) мухолифат намуданд. Худованд онҳоро ба мисли он нафарони қавмҳои авале, ки пеш аз инҳо буданд барои ба Худову ба расулони Ӯ итоат накарданашон хор карда шуда буданд, хор гардонид.

Барои кофирон доимо ҳамин гуна азобҳои хоркунанда будааст ва шубҳае нест, ки онҳо доимо иззату обрӯяшонро несту нобуд месозанд.

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ وَاللَّهُ

عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾

**Явма ябъаṣуҳумуллоҳу ҷамиъан фа юнаббиуҳум би ма
ъамилӯ. Аҳсоҳуллоҳу ва насӯҳ. Валлоҳу ʔалā кулли
шай-и́н шаҳи́д. 6.**

6. Рӯзе ки Аллоҳ ҳамарo якҷo барангезад, пас, онҳоро аз он ҷӣ карда буданд, хабар диҳад, Аллоҳ амалҳояшонро дар ёд дорад ва аммо онҳо он амалҳоро фаромӯш кардаанд. Ва Худованд бар ҳама ҷиз огоҳ аст.

Дар рӯзи қиёмат Аллоҳтаъоло ҳамарo аз сари нав зинда мегардонад аз ҷумла кофиронро. Ва ҳама амалҳое, ки дар дунё содир карда буданд ва аз ёдҳояшон фаромӯш шуда буд, онҳоро як-як Худованд барояшон хабар медиҳад. Агар бандаҳо амалҳои худро фаромӯш кунанд, ҳам Худованд фаромӯш намесозад. Ҳама амалҳои инсонҳо дар дафтари аъмолашон хоҳ нек бошад, хоҳ бад

сабт гардида аст. Ҳеҷ як аз амали инсонҳо назди Офаридгор пӯшидаву махфӣ наместонад. Ў ба ҳама рафтору кирдори бандаҳо нозирро шоҳид аст. Ояи зер ин ақидаро тақвият мебахшад.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا

يَكُونُ مِنْ جَوْى ثَلَاثَةِ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةَ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ

وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ

بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾

Алам тара анналлоҳа яъламу mā фи-с-самāvāti ва mā фи-л-арз. Мā якуну мин-н-наҷвā ʿалāʿатин иллā Ҳува робӣъухум ва лā хамсатин иллā Ҳува сādисухум ва лā аднā мин зāлика ва лā акшара иллā Ҳува маъахум айна мā кāну. Ҷумма юнаббӣухум би мā ъамилу явма-л қийāмаҳ. Инналлоҳа би кулли шай-ин Ъалӣм. 7.

7. Оё надидӣ, ки Аллоҳ он чӣ дар осмонҳо ва он чӣ дар Замин аст, медонад? Набудааст роз гуфтани се шахс бо якдигар, магар Худо чаҳоруми онҳо аст ва намебошад роз гуфтани панҷ шахс, магар Ў таъоло шашуми онон аст ва на камтар аз ину на зиёда аз ин, магар он ки ҳар кучое бошанд, Аллоҳ ҳамроҳи онҳост, сипас, рӯзи қиёмат бо он чӣ карда буданд, онҳоро хабар медиҳад. Албатта, Аллоҳ бар ҳама чиз доноост.

Ай шунавандаи оқилу хушманд, магар намедонӣ, ки Аллоҳтаъоло аз ҳама чиз (мавҷудот), ки дар заминро осмонҳо ва байни онҳо ҳаст ва аз ҳама он ҳодисаҳое, ки дар он ҷо рӯй медиҳад, огоҳу бо илми Худ хабардор аст? Ҳатто адади зарраҳои коинот, тамоми хосиятҳои онҳо аз илми Худо берун нест. Ҳеҷ чиз аз назари поки Ў пинҳону махфӣ наместонад. Худованд бо илми худ дар ҳама ҷо ва дар ҳама вақт ҳозирро нозир аст.

Агар се нафар бо ҳам суҳбат доранд, Худованд чоруми онҳост. Ва агар панҷ нафар бошанд, Худованд бо илми Худ шашуми онҳо аст. Инсонҳо бояд хуб бидонанд се нафар ё панҷ нафар ё камтар ба ҳар ҷо ва ба ҳар ҳолате бошанд, дар ихотаи илми Аллоҳтаъоло қарор доранд ва илми Ў таъоло ҳеҷ вақт аз

онҳо дур нест. Бинобар ин Офаридгор аз ҳама нияту мақсаду сирру асрори онҳо хабардор аст.

Дар рӯзи қиёмат Ў бандаҳоро аз ҳама амалҳояшон ёдовар мешавад ва аз рӯи аъмолашон подошу ҷазо медиҳад. Зеро вай бар ҳама чиз доност.

Дар даврае, ки ҷаноби Расулulloҳ (с) ба Мадинаи мунаввара омада буданд, чун касе аз мусулмонон аз кӯча мегузашт, дарҳол яҳудиҳо бо ҳам ҷамъ омада, байни худ ба пичир-пичир медаромаданд ва чизе мегуфтанд. Марди мусулмон инро дида гумон мекард, ки онҳо зидди ӯ нақшаеро тарҳрезӣ доранд. Бинобар ин, роҳи худро дигар мекард ва ба дигар кӯча мегузашт. Расули Худо (с) чандин дафъа яҳудиҳоро аз ин амал манъ намуд, вале сухани ӯро ба инобат нагирифтанд.

Аллоҳтаъоло ба илми қадими Худ ин ҳолатҳоро дидаву доништа ояи зеринро нозил кард.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ هُوُوا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا هُوُوا عَنْهُ

وَيَتَنَجَّوْنَ بِالْآثِمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ

حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا

نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٨﴾

Алам тара ила-л-лазӣна нуҳу ӯани-н-начвā сӯмма яъӯдуна ли мā нуҳу ӯанҳу ва ятанāчавна би-л-ишми ва-л-ӯудвāни ва маъсияти-р-расули ва изā қāӯка ҳайявка би мā лам юҳаййика биҳиллāху ва яқулуна фӣ ағфусиҳим лав лā юъаззибуналлоҳу би мā нақул. Ҳасбуҳум Ҷаҳаннаму яславнаҳā. Фа биъса-л-масӣр. 8.

8. Оё надидӣ касонеро, ки аз роз гуфтан (бо) якдигар онҳоро наҳй карда шуд, бори дигар барои он бозмегарданд (ҷамъ мешаванд) ва дар боби гуноҳ ва душманӣ ва нофармонбардориҳои Расул роз мегӯянд? Ва чун ба назди ту биёянд, туро бо калимае дуҳо кунанд, ки Аллоҳ туро дуҳо накардааст. Ва дар нафасҳои хеш мегӯянд: «Чаро Аллоҳ моро ба сабаби он чи мегӯем, азоб

намекунад?». **Чаҳаннам онҳоро бас аст, он чо дароянд. Пас, ҷойи бозаиштон ҷои бад аст.**

Тибқи ривояти расида, ин оя дар ҳаққи яҳудиён ва мунофиқон нозил шудааст. Зеро онҳо ҳар гоҳе муъминонро медиданд, ба сӯи онҳо чашмак мезаданд ва байни худ чизҳое мегуфтанд, ки гуфтаниш ҷои набуд. Муъминон ин манзараро пеши Расулуллоҳ (с) як-як баён намуданд. Он Ҳазрат (с) яҳудиёнро даъват намуд, то ин амали ношоистаро бас кунанд.

Вале яҳудиён гуфтаи Расули Худо (с)-ро ба инобат нагирифта, ин рафтори зишти худро идома доданд. Онҳо ба макру ҳилаи худ машғул гашта, ба Худо ва Расули Худо (с) муҳолифат намуданд. Хатто ки чун ба он Ҳазрат (с) ва мусалмонон рӯ ба рӯ меомаданд, ба ҷойи "Ассалому алайка", «Ассому алайка» мегуфтанд, ки маънояш "марг ба ту" мебошад. Ҳол он, ки чунин салом гуфтан хилофи фармудаи Аллоҳтаъоло, хилофи дастури Расулуллоҳ (с) ва шариати Ислом буд. Ҳазрати Муҳаммад (с) дар ҷавоби саломи онҳо **"ва алайкум"** мегуфтанд ва чизи дигаре илова намекарданд. Боре Ҳазрати Оиша (р) чунин саломи яҳудиёнро шунид ва дар ҷавобашон чунин гуфт: **"Аълайкумус сому ва лаънаҳ"**. Яъне "бар шумо марг ва ҳам лаънат шавад". Ҳазрат (с) аз чунин ранг гирифтани кор Оиша (р)-ро итоб намуда гуфт: **"Худованд сухани талху дурушт ва бе маъниву ҳақоратро дӯст намедорад"**. Оиша (р) гуфт: "Магар нашунидӣ, ки онҳо чӣ гуна салом доданд"? Расули Худо (с) гуфт: **"Магар нашунидӣ ман чӣ ҷавоб додам"**? Гуфтам, ки ва алайкум (ва бар шумо ҳам). **Пас, Худованд сухани маро қабул ва аз онҳоро рад намуд».**

Яҳудиён худ ба худ мегуфтанд, ки агар Муҳаммад (с) набӣ бошад, мо ба ӯ ин қадар саҳту дурушт мегӯем, пас, чаро Худояш моро азоб намекунад? Ба гумон аст, ки вай набӣ бошад.

Аллоҳтаъоло ин ақидаи фасоди онҳоро рад намуда, дар ояи мазкур ҳушдорашон дод, ки барои ин тоифа азоби чаҳаннам басанда аст. Чаҳаннам мақомест бисёр пуртахлукаву ҳавлноқ ва пуразоб. Вале Аллоҳтаъоло ба хоҳири ин ки шояд бандагонаш ҷурми худро эътироф карда, пушаймон шаванду тавба намоянд, дар азоби душманонаш мисли бандаҳо таъҷилу шитоб намекунад.

Баъди он ки дар боло гуфтем, Аллоҳтаъоло муминонро аз сухани гӯшакие, ки дар боби гуноҳу маъсият бошад, наҳй кард ва гуфт:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَنَجَّيْتُمْ فَلَا تَتَنَجَّوْا بِالْأَيْثَمِ وَالْعُدْوَانِ
وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَجَّوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ

**Ий айюҳа-л-лазӣна аманӯ иза танāҷайтум фа лā
тананāҷав би-л-иṣми ва-л-ъудвāни ва маъсияти-р-
расули ва танāҷав би-л бирри ва-т-тақвā ва-т-
тақуллоҳа-л-лазӣ илайҳи туҳшарун. 9.**

9. Эй онҳое ки имон овардаед, ҳар вақто бо ҳамдигар роз гуфтанӣ шавед, дар боби гуноҳу таъаддӣ (душманӣ) ва нофармонбардориш Паёмбар роз мағӯед. Ва дар (боби) некӯию парҳезгорӣ роз гӯед ва аз Худо битарсед, он Худое ки ба сӯйи Ӯ ҳозир хоҳед шуд!

Ин оят ба мусулмонон дар боби суҳбат кардану роз гуфтан таълимаст. Сухани пасту гӯшакӣ ба шарте ҷоиз аст, ки дар боби гуноҳ набошад. Ҳамчунин сухани гӯшакӣ равост, агар хилофи амри Худованд ва дар он нисбати Ӯ таъоло ва Расулаш (с) суханҳо душманӣ набошад сари масъалае, ки ба он Аллоҳтаъоло розӣ бошад ва хушнуд гардад метавонед, бо ҳамдигар роз гӯед.

Дар роз гуфтан аз сирру асрори олуида бо зулму гуноҳ аз Худо он чунон Худое, ки дер нест боз гаштани шумо аз барои ҳисобу китоби аъмолатон ба сӯйи Ӯ, битарсед. Албатта, дар он рӯз ҳама ба сӯи Парвардигор ҳашир хоҳанд шуд.

إِنَّمَا النَّجْوَىٰ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ

شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

**Иннама-н-начвā мина-ш-шайтони ли яҳзуна-л-лазӣна
āману ва лайса биҷорриҳим шай-ан иллā би изниллāҳ. Ва
ъалаллоҳи фа-л-ятаваккали-л муъминун. 10.**

10. Албатта, рози бад гуфтан аз кори шайтон аст, то шахсонеро, ки имон оварданд, андӯҳгин созад. Ва ба онҳо ҳеҷ чиз

зарар расонанда нест, магар ба хости Аллоҳ ва бояд муъминҳо бар Аллоҳ таваккул кунанд.

Мушоҳида кардаед, ки бинобар одате, ки мардум доранд, ду нафар ё се нафар аз ҷамоат ҷудо шуда байни худ оҳиста-оҳиста то дигарон нашунаванд суҳбати гӯшакӣ меороянд. Ин одати бад аст. Чунин рафтор боиси нобоварӣ ва парешонии ҷомеаи муъминон мегардад. Шахсоне ба ин одати бад гирифта бояд донанд, ки розҳои гӯшакиё, ки бо ҳам мекунанд ба одати шайтон монанд аст, зеро шайтон ба ҳар кас алоҳида, ба дигарон нашунавонида васваса мекунад, то дар дили мардум ғаму андӯхро ҷо кунад. Муъминон аз машваратҳои гӯшакии ин гурӯҳ наҳаросанд. Зеро бе иродаи Аллоҳтаъоло ягон зараре ба муъминон намерасад. Ў таъоло муъминонро аз шарри (зарари) онҳо ниғаҳ медорад. Муъминон ба Худо бояд таваккал кунанд.

Дар ҳадис омада: **"Агар шумо се нафаред, пас набояд дуи шумо ба ҳамдигар гӯшакӣ созед, зеро нафари сеюми шумо аз ин рафтори шумо меранҷад".**

Аз рӯи одат сухани гӯшакӣ аксари вақт дар ҷамъомадҳо воқеъ мегардад. Бинобар ин, ояи оянда одоби маҷлисороиро ба мо таълим медиҳад.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا
يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ أَنْشُرُوا فَأَنْشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ
وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

**Иъ айюҳа-л-лазӣна аманӯ изъ қила лакум тафассаҳу фи-
л-маҷалиси фафсаҳу яфсаҳиллаҳу лакум. Ва изъ
қиланшузу фаншузу ярфаъиллаҳу-л лазӣна аману
минкум ва-л-лазӣна уту-л-ғилма дараҷат. Валлоҳу би
ма таъмалуна Хабир. 11.**

**11. Эй касоне ки имон овардаед, чун дар маҷлисҳо ба шумо гуфта
шавад, ки кушод бинишинед, пас, ҷойро кушода кунед, то Аллоҳ
барои шумо кушодагӣ ато кунад. Ва ҳар вақто гуфта шавад:
«Бархезед!», пас, бархезед, то Аллоҳ қадри касонеро, ки имон
оварданд аз ҷумлаи шумо, баланд кунад. Ва касонеро, ки илм дода**

шудааст, онҳоро дараҷаҳост. Ва Худованд ба он чӣ мекунед, хабардор аст.

Ин нидои Аллоҳтаъоло бар муъминон аст, Худованд мегӯяд, ки эй шахсоне, ки тасдиқ кардаед ба ягонагии Худо ва имон овардаед ба Расули Ӯ (с), он чунон имоне, ки он зинати шумост, агар гуфта шавад ба шумо, ки дар маҷлисоҳ ҷойро васеъ кунед, то ки дигарон бинишинанд, (баробар аст, ки маҷлиси Расулulloҳ (с) бошад ё ғайри Ӯ) васеъ кунед!

Агар шумо ин корро ба нияти холис бикунед, васеъ мекунад Аллоҳтаъоло барои шумо дари раҳмату Ҷаннати Худро. Зеро ҳама меҳоҳанд, ки аз суҳбати Расули Худо (с) баҳравар бигарданд. Гуфтаи боло хилофи ҳадиси **"ҷойҳоятонро надихед"** нест. Балки маънои болову поин бинишинед, то дигар бародаронатон низ бигунҷандро дорад.

Ҳар вақто гуфта шавад, ки аз ҷоятон бархезед эй муъминон, пас бархезед то ҷой барои ғайри худатон васеъ шавад. Вақто ки чунин кунед, Аллоҳтаъоло мартабаи шуморо, ки амри Худо ва Расулашро (с) ба ҷо овардаед, баланд мебардорад.

Аллоҳтаъоло мартабаи муъмини олимро фавқи муъмини ғайри олим дараҷаҳо додааст. Баъзан ривоятҳое ба чашм меҳӯранд, ки мартабаи баланди банда назди Аллоҳтаъоло ба илму имон аст, на ба садру болонишинии маҷлис. Албатта, Худованд ҳар шахсоро, ки мустаҳиққи (шоистаи) фазлу савоб аст, нисбат ба дигар кас хубтар медонад.

Ва Ӯ таъоло аз ҳамаи он амалҳое, ки шумо мекунед огоҳу хабардор аст.

Сабаби нозил шудани ин оятро аз Муқотил ибни Ҳайён чунин ривоят кардаанд, ки Расули Худо (с) аҳли Бадрро, чи аз муҳочирон бошанд ва чӣ аз ансор иззату икром мекард. Рӯзи ҷумъа буд, Ҳазрати Паёмбар (с) ба мавъиза нишаст, дигар ёрон даври Ҳазрат (с) нишаста панду насиҳат мешунавиданд. Дар ин асно гурӯҳе аз асҳоби аҳли Бадр омаданд. Чун ҷо набуд, рост истода интизорӣ кашиданд, то маҷлисро васеъ кунанду ҳама бинишинанд, вале нашуд ва ин кор ба Расулulloҳ (с) гаронӣ овард. Пас Ҳазрат ба ашхосе, ки дар ҷанги "Бадр" ширкат наварзидаву онҳо нишаста буданд, рӯй оварда гуфтанд: **"Эй фалонӣ бархез, ту фалонӣ, бархез!"** Расулulloҳ (с) баъди чунин муомила дар рӯи он ашхос норозигиро мушоҳида намуданд.

Мунофиқон аз ин истифода бурда, ба хӯрдагирӣ гузашта, таъна заданд, ки он шахсоне суҳбати Расулulloҳ (с)-ро дӯст

медоранд ва наздики ӯ нишаста буданд, хезонда шуданд ва аммо онҳое, ки аз суҳбат дер монданд соҳиби ҷо гаштанд, ин аз рӯи адл нест. Дар ин ҳангом Расулulloҳ (с) гуфт: **"Касе, ки ба бародаронаш ҷой дод, раҳмати Худо бар ӯ бод!"** Баъди ин ҳама аз ҷойи худ саросема бархестанд ва ба бародарони худ ҷой доданд. Ин ояи карима он замон нозил шуд. Сухани манофиқон эътибори худро гум карда беарзиш гашт. Валоҳу аъламу биссаваб.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نَجَّيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَانِكُمْ

صَدَقَ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِنْ لَّمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

Йӓ айюҳа-л-лазӣна ӓманӯ изӓ нӓҷайтуму-р расула фа қаддимӯ байна ядай начвӓкум садақаҳ. Зӓлика хайру-л-лакум ва атҳар. Фа ил лам таҷидӯ фа инналлоҳа Ғафӯру-р-Раҳӯм. 12.

12. Эй касоне ки имон овардаед, ҳар вақто ки хоҳед бо Паёмбар роз гӯед, пеш аз роз гуфтанатон ба бенавоён садақаро тақдим кунед! Ин кор шуморо беҳтар ва покизатар аст. Пас, агар (садақаро) наёбед, албатта, Аллоҳ мағфираткунандаву меҳрубон аст.

Сабаби нозил шудани ин оятро чунин ривоят кардаанд. Он замон мардум акнун Исломо қбул кардаву ба он мегаравиданд, баъзе худнамоӣ карда, баҳудаву беҳуда назди Расулulloҳ (с) омада роз мегуфтанд. Бо гузашти айём адади ингуна шахсон бисёр шуданд ва вақти пурқиммати Расулulloҳ (с)-ро беҳуда мегирифтанд. Ба хосса, ашхоси сарватманд барои ба чашми мардум чилва додани эътиқоду мусалмонию худ чунин рафтор мекарданд.

Аҷаб нест аз дили хонанда гумоне гузарад, ки шояд онҳо бо нияти холис ва холи аз кибру ғурур назди Расули Худо (с) меомаданд. На, чунин нест! Аллоҳтаъоло аз дилу нияти ҳар бандаи муъмин оғаҳу хабардор аст ва ба илми қадими Худ медонад, ки дар дили бандааш чӣ асроре нуҳуфта аст.

Бинобар он ки вақти Расулulloҳ (с) бар абас нагузарад, ин оят нозил шуд. Яъне ҳар касе хоҳад, ки ба суҳбати Расулulloҳ (с) мушарраф шавад ва бо ӯ роз бигӯяд, лозим аст, ки қаблан ба фақирон садақа бидиҳад. Нахуст садақа додан барои шумо

афзалу беҳтар аст, назди Аллоҳтаъоло ва ҳамчунин ин гуна садақа поккунандаи гуноҳони шумо аст.

Агар аз рӯи фақирӣ имкони садақа додан набошад, Худованд шуморо мебахшад ва афв мекунад.

Зеро ки таклифи шаръӣ ба қадри қуввату тавоноии ҳар кас аст.

Дар додани чунин садақа назди уламои боиззат чандин манфиъат ҳаст, ки мегӯянд: "Аввал вақти Пайғамбари Худо (с) беҳуда наравад, дувум баҳравар шудани фақирон аз садақа, сеум чудо кардани шахси мувофиқ аз мунофиқ, чаҳорум ба ҷо омадани иззати Расулуллоҳ (с) панҷум маълум гаштани шахси дунёпараст ва толиби охират".

Вале ҳукми ин оя бо нозил гаштани ояти зер мансух гардонида шуд. Вақте ин оят нозил шуд, Ҳазрати Алӣ (р) чунин гуфта, ки ман як динор доштам, онро ба даҳ дирҳам майда карда, даҳ маротиб ба бенавоён як дирҳамӣ садақа дода, назди Расулуллоҳ (с) даромадам ва даҳ масъалаи муҳимро барои худ таълим гирифтам. Ҳеҷ кас мисли ман накард ва намекунад.

Ин ривоятро уламо заъиф шуморидаанд.

ءَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ نَجْوَىٰكُمْ صَدَقْتُمْ ۖ فإِذَا لَمْ تَفْعَلُوا

وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ

وَاللَّهُ خَيْرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾

**А-ашфақтум аӢ туқаддимӯ байна ядаӣ наҷвāкум
с̣адақот. Фа из лам тафъалӯ ва т̣абаллоҳу ъалайкум фа
ақ̣иму-с̣-с̣алāта ва āту-з-закāта ва ат̣иъуллоҳа ва
расӯлаҳ. Валлоҳу Хаб̣ирум би м̣а таъмалӯн.13.**

**13. Оё аз тақдими садақаҳо пеш аз роз гуфтан тарсидед? Пас,
чун (инро) накардед, Аллоҳ аз шумо даргузашт. Пас, намозро
барпо доред ва закотро бидиҳед ва Худо ва Расулаширо итоъат
кунед ва Аллоҳ бо он чӣ мекунед, хабардор аст.**

Ин итоби нарма аст, барои муъминон. Аллоҳтаъоло мегӯяд, ки шумо муъминон дар додани садақа пеш аз роз гуфтан бо Расулуллоҳ (с) аз фақирӣ камбағалӣ хавф бурдед.

Натарсед, зеро Худованд ғанӣ аст ва ҳамаи ҳазинаи осмонҳо ва Замин дар тасарруфи Вай аст ва ӯ шуморо ризқ медиҳад. Чун он чиро, ки ба шумо амр шуда буд, ба ҷо наовардед ва он амр ба шумо гаронӣ кард, пас, Аллоҳтаъоло шуморо афв мекунад ба ин тариқа, ки бе садакаи қаблӣ ба Расуллулоҳ (с) роз бигӯед ва ба ҷойи он садақа намози худро дар вақташ бигузored, закоти молро бидиҳед ва ба амри Худову Расули Вай (с) дар ҷамиъи ҳол итоат кунед. Аллоҳтаъоло аз ҳама амалҳои шумо бохабар аст.

Ҳазрати Ибни Аббос (р) чунин гуфта, ки ҳукми ояи (12-ум) ҳанӯз амалӣ нашуда, баъди чанд соате он рӯз бо ояи дигар (13-ум) мансук гардид.

Додани закоти фарзӣ барои муъминон бо амри Аллоҳтаъоло ҷорӣ гардид.

﴿الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ﴾

﴿وَيُخْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾

Алам тара ила-л-лазӣна таваллав қавман газибаллоҳу ьалайҳим-м ма ҳум-м минкум ва ла минҳум ва яҳлифуна ьала-л-казиби ва ҳум яъламун. 14.

14. Оё надидӣ касонеро, ки бо қавме дӯстӣ кардаанд, ки Аллоҳ бар онҳо ғазаб кардааст? Ин (мунофиқон) на аз шумоанд ва на аз яҳудиён. Ва бар дурӯғ савганд меҳӯранд ва (ҳол он ки инро) медонанд.

Мунофиқ шахсест, ки суханаш дигару амалаш дигар аст. Аллоҳтаъоло мегӯяд, ки магар таачуб намекуни ба ҳоли мунофиқон, ки ба фикру ҳадашон гӯе имон доранд. Ҳол он ки онҳо яҳудиёни ба ғазаби илоҳӣ гирифташударо дӯст гирифтаанду ба онҳо сирру асрори муъминонро хабар медиҳанд.

Мунофиқон на аз мусулмонҳоянд ва на аз яҳудиён. Балки онҳо радшуда ва дурӯяанд. Онҳо мунофиқии худро рӯйпӯш кардани шуда, барои нишон додани садоқати худ қасам меҳӯранд ва ҳадашон хуб медонанд, ки бардурӯғ савганд меҳӯранд. Онҳо мегӯянд: "Валлоҳ мо мусулмонем". Мунофиқ на аз яҳудиёнасту на аз мусулмон. ӯ мунофиқ аст дигар чизе нест. Ин хабари Аллоҳ аст на ишораи касе.

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

Аъаддаллоҳу лаҳум ъазāбан шадидā. Иннаҳум сāа мā кāну яъмалун. 15.

15. Аллоҳ барои онон (мунофиқон) азоби сахтро омода сохтааст. Албатта, он чӣ онҳо мекунанд, кори бад аст.

Худованд барои мунофиқон азоби ниҳоят сахтро дар Ҷаҳаннам омода кардааст, ки он табақаи поёнтарин дар Дузах аст. Зеро онҳо рафтору гуфтору кирдори бад доштанд, ки аз гуфти Худо берун ва бо чунин амали бадашон ёвари шайтон гардиданд. Ва эшон...

اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٦﴾

Иттаҳазу аймāнаҳум ҷуннатан ғасадду ъан сабилиллаҳи фа лаҳум ъазāбу-м муҳин. 16.

16. Савгандҳои худро сипар гирифтанд, мардумро аз роҳи Худо боздоштанд, пас, барои онҳост азоби хоркунанда.

Тавре дар боло гуфтем, мунофиқон барои исботи мусулмонии худ бардурӯғ савганд меҳӯранд. Ва ин қасами дурӯғашонро чун сипар барои муҳофизаташон истифода мебаранд.

Худро мусалмон мешуморанд, аммо дигаронро бо роҳи дар дилҳояшон ҷой додани гумону шубҳаву дудилағӣ аз Ислом дур месозанд. Макру ҳилаву найрангро истифода бурда, кори мусалмононро билъакс маънидод мекунанд. Барои ин амалҳои зишташон Худованд баҳри онҳо ҷазою азоби хоркунанда омода сохтааст, зеро ин ки ...

لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ

النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾

Лан тугния ъанҳум амвāлуҳум ва лā авлāдуҳум миналлоҳи шай-ā. Улāика асҳāбу-н-нāри ҳум фиҳā ҳолидун. 17.

17. Онҳоро на молҳояшон ва на авлодашон ва на чизи дигар аз азоби Аллоҳ бе ҳоҷат насозад. Онҳо аҳли норанд, дар он ҷо ҷовидон бошанд.

Фардо рӯзи қиёмат ин тоифаро на молашон аз азоби омодакардаи Аллоҳтаоло наҷот дода метавонад ва на авлодашону ва на чизи дигар. Зеро онҳо (мунофиқон) аз аҳли нор (Дӯзах) ҳастанд ва ҷовидон дар нор бимонанд. Онҳо, чунон ки дар ин дунё қасами бардурӯғ меҳӯранд, фардо рӯзи қиёмат ҳам савганди бардурӯғ хӯрда, худро наҷот доданӣ мешаванд, вале Худоро фиреб карда наметавонанд. Ба ин корашон боз ҳам расову шармандатар мегарданд:

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا تَحْلِفُونَ لَكُمْ وَتَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ

عَلَىٰ شَيْءٍ إِلَّا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ

Явма ябъаъшӯхумуллоҳу ҷамӣъан фа яҳлифуна лаҳу камā яҳлифуна лакум. Ва яҳсабуна аннаҳум ғалā шайъ. Алā иннаҳум ҳумул-л кāзибун. 18.

18. Рӯзе ки Аллоҳ онҳоро ҳама як ҷо барангезад, онҳо, чуноне ки барои шумо қасам меҳӯрданд, дар ҳузури Аллоҳ савганд хӯранд ва мепиндоранд, ки онҳо бар чизе, албатта бархурдор ҳастанд.

Огоҳ шав, албатта, онҳо худашон дурӯғгӯ ҳастанд.

Ҳангоме ки Аллоҳтаоло дар рӯзи қиёмат ҳама аз сари нав зинда сохта, як ҷо ҷамъ меорад ва ҳисобу китоби аъмоли ҳар як нафар мавриди санҷиш қарор мегирад, мунофиқон, чунон ки дар боло ишора рафт, барои наҷоти худ ҷасорат карда, савганди бардурӯғ меҳӯранд, зеро дар ин дунё бо забон овардани қасами дурӯғ чандин бор аз қатл раҳо ёфта буданд ва гумон мекунанд, ки рӯзи қиёмат ҳам аз азоб наҷот меёбанд.

Чун шариъат зоҳирбин аст, савганди онҳо дар ин дунё қабул шуд, вале чун Худованд аз замири онҳо бохабар аст, дар охираш ин ақидаашон ботил гардида, нафъе намедиҳад, чунки Аллоҳтаоло **"Алломул ғуҷуб"** (аз ғайб огоҳ) аст. Пас, эй мардум, битарсед аз шармандагии рӯзи қиёмат ва мунофиқӣ накунад.

أَسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ ۚ أُولَٰئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ ۚ

أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾

Истаҳваза ʔалайҳиму-ш-шайтону фа ансаҳум зикраллоҳ. Улّاика ҳизбу-ш-шайтон. Алّا инна ҳизба-ш-шайтони ҳуму-л-хосирун. 19.

19. Шайтон бар мунофиқон ғалиб омадааст, пас, аз онҳо зикри Худоро фаромӯш сохт. Он ҷамоат ҳизби шайтонанд. Огоҳ шав, албатта, ҳизби шайтон зиёнкоранд.

Шахсоне, ки шайтон бар онҳо ва бар дилҳои онҳо соҳиб шудаву бар нафси онҳо ғалиб омадааст, мисли мунофиқон зикри Худоро фаромӯш кардаанд. Касе ба ин ҳол гирифтор аст, пас, вай аз гурӯҳи тобеъу ёвари шайтон аст.

Яъне, чунин афрод аъзои ҳизби шайтонанд. Аз ин тоифа бипарҳезед ва эҳтиёт бошед. Зеро онҳо гумроҳшуда ва бисёр зиёнкоранд. Бо чунин рафторашон, ки тобеъи шайтон шудаанд аз неъматҳои доимӣ рӯй гардонида, худро ба коми азоби доимӣ андохта ва худро мағлуб сохтаанд.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۖ أُولَٰئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ﴿٢٠﴾

Инна-л-лазину юҳаддуналлоҳа ва расулаҳу улّاика фи-л-азаллин. 20.

20. Албатта, касоне ки Худо ва Расули Ӯро муҳолафату душманӣ мекунанд, ин ҷамоат (назди Худо) хортарини мардуманд.

Касоне ки ба Худо ва фиристодаи Ӯ (с) душманӣ меварзанд ва хилофи амри Аллоҳтаъоло ва Паёмбар (с) алайҳи ҳақ амал менамоянд, онҳо аз ҷумлаи хортарини мардумонанд ва гурӯҳи мағлубаштаи дасисаи шайтонанд.

كُتِبَ اللَّهُ لَا غَلْبَ ۖ أَنَا وَرُسُلِي ۚ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢١﴾

Катабаллоҳу ла ағлибанна ана ва русули. Инналлоҳа қавийюн Ӯазиз. 21.

21. Аллоҳ (чунин) ҳукм карда аст: «Албатта, Ман голиб шавам ва расулони Ман голиб шаванд. Албатта, Аллоҳ тавонову голиб аст!»

Зимни мазмуни ояти мазкур чунин омада, ки ба сифатҳои тавоноӣ ва ғолибии ӯ таъоло, ҳеҷ чиз баробар шуда наметавонад. Офаридгор дар китоби Худ чунин ҳукм кардааст, ки албатта ӯ ва фиристодагонаш, яъне расулони бар ҳама онҳое, ки душманӣ меварзанд, ғолиб меоянд. Ҳеҷ кас бар ӯ таъоло пирӯз наомадааст ва намеояд. Ҳама душманони ӯ ва душманони расулони ӯ мағлуб шудаанд. Худованд ба онҳое, ки ба ӯ тоъоло ва расулони ӯ таъоло ва ба китобҳои ӯ муҳолифат накарданд, дар дунё ва охираат нусрат ато мекунад. Барои ҳамин...

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ

اللَّهِ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ

أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ

جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ

وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

Лā таҷиду қавма-й юъминӯна биллāҳи ва-л-явми-л āҳири ювāддӯна ман ҳāддаллоҳа ва расӯлаҳу ва лав кāнӯ āбāаҳум ав абнāаҳум ав ихвāнаҳум ав ъаширатаҳум. Улāика катаба фӯ қулӯбиҳиму-л имāна ва айядаҳум би руҳи-м минҳ. Ва юдхилухум чаннāтин таҷри мин таҳтиҳа-л-анҳāру ҳолидин фихā. Разияллоҳу ъанҳум ва разӯ ъанҳ. Улāика ҳизбуллоҳ. Алā инна ҳизбаллоҳи ҳуму-л-муфлиҳун. 22.

22. Наҳоҳӣ ёфт қавмеро, ки ба Худо ва ба рӯзи қиёмат имон овардаанд (ба ин сифат бошанд, ки) бо касе ки ба Худо ва Расули ӯ хилофу душманӣ кардааст, дӯстӣ кунанд. Ва агарчи он касон падарону писарону бародарон ва ё хешовандони онҳо бошанд. Он

муъминҳое ки (бо душманони Худо дӯстӣ надоранд) Аллоҳ дар дилҳои онҳо имонро навиштааст ва онҳоро бо рӯҳе аз Худаш ёриашон кардааст, онҳоро ба ҷаннатҳое дохил кунад, ки зери он (қасрҳои Ҷаннат) ҷӯйҳо ҷорӣ мешаванд, дар он ҷо ҷовидон бошанд, Аллоҳ аз онҳо хушнуд шуд ва онҳо аз Аллоҳ хушнуд шуданд. Ин ҷамоатанд лашкарони Аллоҳ. Огоҳ шав: лашкари Аллоҳ албатта растагоранд.

Сухани Аллоҳтаъоло аст, ки касе ба Худо, ба расулони Вай, ба китобҳои Ӯ ва рӯзи қиёмат имон дорад, набояд касеро дӯст дорад, ки вай ба Худо, ба фиристодагони Ӯ, ба китобҳои Вай ва ба рӯзи қиёмат боварӣ надорад. Агарчанде онҳо пайвандону наздику хешовандонашон бошанд ҳам. Касе, ки Худоро дӯст медорад, набояд душмани Ӯро дӯст дорад. Чунон ки равшанӣ бо торикӣ ба ҳам намеоянд, монанди ҳамин дар як дил ҳамзамон дӯстии Худо ва дӯстии душмани Худо ҷой намегирад. Ин як рукни имонаст, ки ба дӯсти Худо дӯст бояд буд ва ба душмани Ӯ душманӣ бояд варзид. Касоне, ки дар чунин мақом қарор доранд, Худованди мутаъол дар дили онҳо нури имонро китобат кардааст ва эшонро бо рӯҳи Худаш бо нусрату таъйиди Худ нерӯву қувват бахшидааст. Онҳо муъминонеанд, ки соҳиби имони комил ва яқину мухлисанд.

Офаридгор ин гуна бандагонашро ворида бихишти анбарсиришт мегардонад, ки аз зери қасрҳои он ҷӯйҳо равонанд. Эшон ҷовидона дар Бихишт бимонанд. Худованди карим амалҳои чунин бандагонро қабул дорад ва аз онҳо розӣ мегардаду подоши савоби амалҳояшонро медиҳад.

Онҳо низ аз Худои худ розӣ мегарданд. Албатта, чун онҳо барои ризои Худо аз пайвандону хешони наздики худ барои душманӣ доштанашон ба Худову расули Ӯ рӯйи мегардонанду меҳру дӯстии онҳоро дар қалбҳои худ ҷойи намедиҳанд, аз Офаридгор подоши арзандаеро умед доранд.

Чун Худованд онҳоро навмед намегардонад, пас розӣ мешаванд аз Худо ва Худо хушнуд мегардад аз онҳо. Чунин ҷамоат ҷамоати хоси Худо ва лашкару авлиёи Ӯ таъолоянд. Огоҳ бош, ки лашкари Аллоҳтаъоло наҷотёбанда аз азоб ва соҳибшаванда ба хайру раҳмати Худо дар дунё ва охиратанд.

Поёни Сураи **"Мучодала"** ва лиллоҳил ҳамд.